

WYMAGANIA EDUKACYJNE

SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA

SPECJALIZACJA - GRA NA KLARNECIE

DRUGI ETAP EDUKACYJNY

Autor: Grzegorz Okoń

Opracowane w oparciu o Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 lipca 2023 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa artystycznego

Dz.U. z 2023 r., poz. 1754

WYMAGANIA EDUKACYJNE

CELE KSZTAŁCENIA

1. Przyswojenie wiedzy z zakresu gry na klarncie
2. Wykształcenie podstawowych umiejętności gry na instrumencie
3. Prezentacja publiczna
4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym

TREŚCI NAUCZANIA I KRYTERIA WERYFIKACJI

1. Przyswojenie wiedzy z zakresu gry na klarncie:

1) Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy;

Uczeń:

- Określa warunki bezpieczeństwa i higieny pracy;
- Omawia czynniki wpływające na bezpieczeństwo;

2) Historia instrumentu i wiedza w zakresie literatury przedmiotu;

Uczeń:

- Omawia w zarysie historię klarnetu i jego odmiany;
- Wymienia reprezentatywne utwory klarnetowe oraz ich kompozytorów z różnych epok;
- Podaje przykłady wykorzystania klarnetu w literaturze kameralnej i orkiestrowej;
- Wymienia wybitnych klarncistów o znaczącym dorobku artystycznym;
- Rozróżnia cechy charakterystyczne epoki, stylu i budowy formalnej utworów.

3) Budowa i pielęgnacja instrumentu;

Uczeń:

- Omawia budowę klarnetu (w tym mechanizm) oraz zasady jego pielęgnacji;
- Orientuje się w rodzajach ustników oraz stroików i zależnościach z tym związanych;
- Identyfikuje usterki instrumentu, dokonuje prostych napraw i regulacji.

4) Technika wykonawcza;

Uczeń:

- Omawia warsztat wykonawczy, w tym budowę aparatu oddechowego oraz jego rolę w grze na klarncie;
- Opisuje możliwości techniczne instrumentu;
- Wskazuje podstawowe czynniki mające wpływ na intonację;

- Charakteryzuje podstawowe techniki wykonawcze w muzyce współczesnej;
- Omawia zasady transpozycji dla poszczególnych odmian klarnetu.

2. Wykształcenie umiejętności gry na instrumencie

1) Aparat gry;

Uczeń:

- Prezentuje poprawny aparat gry, w tym technikę oddechową i technikę zadęcia;
- Kontroluje prawidłową postawę, ułożenie rąk i palców podczas gry;

2) Technika gry;

Uczeń:

- Stosuje różne sposoby efektywnego przygotowania do gry;
- Posługuje się różnorodnymi technikami artykulacyjnymi, dynamiką, agogiką oraz potrafi modulować barwę dźwięku z zachowaniem prawidłowej intonacji;
- Dysponuje biegłością techniczną pozwalającą na swobodne wykonywanie utworów o charakterze wirtuozowskim;
- Stosuje współczesne techniki wykonawcze;
- Posługuje się wyrównanym brzmieniem oraz poprawną intonacją w całej skali instrumentu;

3) Interpretacja;

Uczeń:

- Interpretuje utwory zgodnie ze stylem danej epoki i ich budową formalną;
- Dobiera środki wyrazu zgodnie z charakterem prezentowanego utworu;
- Wykazuje się w grze kreatywnością, muzykalnością i wrażliwością artystyczną;

4) Specjalistyczna terminologia, notacja muzyczna;

Uczeń:

- Posługuje się specjalistyczną terminologią;
- Realizuje zasady notacji muzycznej
- Czyta nuty a'vista;
- Posiada umiejętność transponowania.

5) Samodzielna praca;

Uczeń:

- Przestrzega bezpieczeństwa i higieny pracy;
- Realizuje proces ćwiczenia poszczególnych elementów warsztatu według wskazówek nauczyciela;
- Kontroluje własną grę podczas ćwiczenia;
- Potrafi ocenić jakość wykonywanych zadań;
- Stosuje w działaniach praktycznych wiedzę z zakresu przedmiotów teoretycznych;

- Stosuje różne sposoby zapamiętywania tekstu nutowego;
- Korzysta z narzędzi pomocnych w ćwiczeniu;
- Planuje i organizuje systematyczną pracę;

6) Współpraca;

Uczeń:

- Realizuje zadania artystyczne w grze z innymi uczniami lub nauczycielem;
- Współpracuje z akompaniatorem;
- Dostosowuje sposoby gry do składu i aparatu wykonawczego, charakteru utworu oraz roli wykonywanej partii;

3. Prezentacja publiczna

1) Praktyka estradowa;

Uczeń:

- Koncentruje się podczas występu;
- Opanowuje tremę;
- Ocenia warunki akustyczne sali i dostosowuje do nich sposób wykonania;
- Stosuje zasady poprawnego zachowania podczas publicznej prezentacji;
- Wykonuje z pamięci część utworów ze swojego repertuaru;

2) Prezentacja w mediach cyfrowych;

Uczeń:

- Korzysta z technologii informacyjnej i komunikacyjnej w realizacji zadań artystycznych;
- Obsługuje sprzęt elektroniczny umożliwiający rejestrację swojej gry;
- Potrafi publikować swoje prezentacje artystyczne z zachowaniem ochrony własności intelektualnej.

4. Funkcjonowanie w środowisku artystycznym

1) Rozwój artystyczny i zawodowy;

Uczeń:

- Analizuje własne kompetencje;
- Identyfikuje obszary wiedzy i umiejętności wymagające doskonalenia;
- Wyznacza sobie cele rozwojowe, sposoby i terminy ich realizacji;
- Aktualizuje swoją wiedzę i rozwija umiejętności;
- Wykorzystuje różne źródła informacji w celu doskonalenia umiejętności zawodowych;
- Dokumentuje i archiwizuje własne dokonania twórcze;
- Aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym;

2) Etyka zawodowa;

Uczeń:

- Przestrzega zasad etycznych oraz utrzymuje właściwe relacje w środowisku;
- Przewiduje skutki podejmowanych działań i ponosi odpowiedzialność za podejmowane decyzje.

MATERIAŁ NAUCZANIA:

1. Kształcenie i doskonalenie elementów techniki warsztatu instrumentalnego

- opanowanie techniki gry z uwzględnieniem zaawansowanej biegłości technicznej, pracy języka oraz zmiennej plastyki jamy ustnej i ust, umożliwiającej różne rodzaje artykulacji.
- opanowanie swobodnego posługiwania się oddechem, zadęciem, układem prawej i lewej ręki.
- umiejętność swobodnego wykorzystania gry w skali instrumentu.
- kształtowanie odpowiedniej estetyki brzmienia.
- opanowanie umiejętności korekty intonacji podczas produkcji, a także umiejętność należytego dostrojenia instrumentu,
- umiejętność swobodnego poruszania się w różnych tonacjach,
- opanowanie etюд technicznych o zróżnicowanej problematyce technicznej i rytmicznej w celu poprawy techniki wykonawczej
- poznanie etюд i utworów kantylenowych w celu poprawy emisji dźwięku i umiejętności formowania frazy muzycznej,
- poznanie formy koncertu lub concertina, sonaty lub sonatiny, utworu dowolnego, utworu kameralnego, studiów orkiestrowych (przygotowanych fragmentów).
- Umiejętność konserwacji instrumentu. Znajomość historii i różnych odmian instrumentu.

2. Kształcenie i doskonalenie umiejętności interpretacyjnych

- frazowanie i operowania zróżnicowaną barwą i sposobami artykulacji, dynamiki i agogiki,
- interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną i charakterem epoki,
- rozumienie pojęć muzycznych, samodzielne odnajdowanie środków wyrazu i określanie charakteru utworu,
- stopniowe wdrażanie do samodzielnego przygotowania utworów
- Umiejętność grania a vista utworów z uwzględnieniem prawidłowej artykulacji, dynamiki, frazowania, intonacji, metryki.
- Obycie estradowe - umiejętność koncentracji oraz opanowania tremy podczas wykonywania utworu.
- Umiejętność współpracy z akompaniatorem oraz gry w różnych formach muzykowania zespołowego (duety, tria)
- wykonywanie ze zrozumieniem różnorodnych form muzycznych:
  - ✓ utwory solowe,
  - ✓ koncert, concertino,
  - ✓ sonata, suita,

- ✓ wariacje,
- ✓ miniatury, utwory wirtuozowskie,
- ✓ utwory kameralne (duety, tria, kwartety)
- opanowanie literatury klarnetowej z różnych epok
  - ✓ klasycyzm
  - ✓ romantyzm
  - ✓ muzyka współczesna
- sięganie po literaturę orkiestrową
  - ✓ partie solowe znanych dzieł muzyki orkiestrowej – orkiestry symfonicznej,
  - ✓ partie solowe dzieł muzyki orkiestrowej – orkiestry dętej,
  - ✓ partie kompozycji kameralnych
- doskonalenie pamięci muzycznej poprzez opanowanie wybranych utworów lub ich części na pamięć,

Klasa pierwsza:

Okres I:

- zapoznanie ucznia z historią i budową instrumentu a także różnymi jego odmianami – uczniowie rozpoczynający naukę
- korekty dotyczące zadęcia, oddechu, postawy, układu rąk w zależności od stopnia zaawansowania ucznia i przeprowadzenie koniecznych zmian,
- opanowanie skali instrumentu oraz swobodne poruszanie się w obrębie dźwięków e – g³
- kształtowanie prawidłowego oddechu i emisji dźwięku,
- rozwijanie biegłości palcowej
- ćwiczenia i etiudy (do 10),
- czytanie nut a'vista
- jeden lub dwa utwory z towarzyszeniem fortepianu
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy

- Gra a vista

Część repertuarowa:

- Utwór z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Okres II:

- korekty dotyczące zadęcia, oddechu, postawy, układu rąk w zależności od stopnia zaawansowania ucznia i przeprowadzenie koniecznych zmian,
- opanowanie skali instrumentu oraz swobodne poruszanie się w obrębie dźwięków e – g³
- kształtowanie prawidłowego oddechu i emisji dźwięku,
- rozwijanie biegłości palcowej
- ćwiczenia i etiudy (do 10),
- czytanie nut a'vista
- jeden lub dwa utwory z towarzyszeniem fortepianu
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Gamy i pasaże:

Uczniowie rozpoczynający naukę gry na instrumencie bez wcześniejszego przygotowania instrumentalnego:

Gamy i pasaże durowe do 3 znaków przykluczowych w obrębie 2 oktaw – całymi nutami, półnutami i ćwierćnutami - z pamięci. Gamy durowe w pochodach tercjowych.

Uczniowie z przygotowaniem instrumentalnym – po szkole I stopnia:

Gamy i pasaże dur i moll- harmoniczne i melodyczne do 4 znaków do e³ – z elementami dostosowanymi do aktualnych możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia.

Przesłuchanie techniczne:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Program egzaminu promocyjnego:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu - utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa druga:

Okres I:

- praca nad warsztatem oddechowym,
- zadęcie i artykulacja – ćwiczenia na ustniku i całym instrumencie
- postawa – ćwiczenia rozluźniające,
- kolejne, bardziej zaawansowane ćwiczenia palcowe,
- poszerzenie skali (w miarę możliwości),
- ćwiczenia wyrabiające biegłość poruszania się w ramach całej skali instrumentu,
- doskonalenie czytania nut, czytanie nut a'vista,
- ćwiczenia i etiudy (do wyboru w ramach potrzeb i problemów – do 6 etiud o zróżnicowanej problematyce).
- granie duetów lub form zespołowych
- nabywanie umiejętności samodzielnego strojenia z fortepianem
- utwory z towarzyszeniem fortepianu dostosowane do możliwości i umiejętności ucznia
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Część repertuarowa:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Okres II:

- dalsza praca nad warsztatem oddechowym,
- zadęcie i artykulacja – ćwiczenia na ustniku i całym instrumencie
- postawa – ćwiczenia rozluźniające,
- kolejne, bardziej zaawansowane ćwiczenia palcowe,
- poszerzenie skali (w miarę możliwości),
- ćwiczenia wyrabiające biegłość poruszania się w ramach całej skali instrumentu,
- doskonalenie czytania nut, czytanie nut a'vista,
- ćwiczenia i etiudy (do wyboru w ramach potrzeb i problemów – do 6 etiud o zróżnicowanej problematyce.
- granie duetów lub form zespołowych
- nabywanie umiejętności samodzielnego strojenia do fortepianu
- utwory z towarzyszeniem fortepianu dostosowane do możliwości ucznia
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Gamy i pasaże:

Gamy i pasaże durowe i molowe – harmoniczne i melodyczne do 4 znaków przykluczowych – w skali do g³ – z elementami dostosowanymi do aktualnych możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia.

Przesłuchanie techniczne:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Program egzaminu promocyjnego:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa trzecia:

Okres I:

- oddech, zadęcie, postawa – ćwiczenia,
- praca nad swobodą wydobywania dźwięku – ćwiczenia warsztatowe,
- ćwiczenia rozgrywające,
- ozdobniki: tryl, mordent, przednutka,
- rozwijanie gry pamięciowej,
- praca nad intonacją i artykulacją,
- rozwijanie skali i swobody poruszania się we wszystkich rejestrach,
- rozszerzanie możliwości dynamicznych,
- ćwiczenia i etiudy techniczne i melodyczne w semestrze (do 8 etiud o zróżnicowanej problematyce).
- czytanie a vista (ćwiczenia),
- wprowadzanie form cyklicznych – koncert, concertino, sonata, sonatina, suite
- utwory z towarzyszeniem fortepianu dostosowane do możliwości ucznia,
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie).

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Część repertuarowa:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Okres II:

- oddech, zadęcie, postawa – ćwiczenia,
- praca nad swobodą wydobywania dźwięku – ćwiczenia warsztatowe,
- ćwiczenia rozgrywające – intonacyjne, artykulacyjne

- ozdobniki: tryl, mordent, przednutka,
- rozwijanie gry pamięciowej,
- praca nad intonacją i artykulacją,
- rozwijanie skali i swobody poruszania się w różnych rejestrach,
- rozszerzanie możliwości dynamicznych,
- ćwiczenia i etiudy techniczne i melodyczne w semestrze (do 8 etiud o zróżnicowanej problematyce).
- czytanie a vista (ćwiczenia),
- wprowadzanie do repertuaru utworów cyklicznych,
- utwory z towarzyszeniem fortepianu dostosowane do możliwości ucznia,
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie),

Gamy i pasaże:

Gamy i pasaże dur i moll – harmoniczne i melodyczne do 5 znaków przykluczowych w obrębie skali e-g3. z elementami dostosowanymi do aktualnych możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia. Gama chromatyczna w skali e-g3.

Przesłuchanie techniczne:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Program egzaminu promocyjnego:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa czwarta:

Okres I:

- oddech, zadęcie, postawa – swobodne wydobycie dźwięku w całej skali instrumentu, wyrównanie brzmienia (barwy)
- praca nad skalą instrumentu,
- ćwiczenia rozgrywające

- czytanie nut a'vista,
- praca nad intonacją i artykulacją,
- etiudy i ćwiczenia techniczne i melodyczne do 7 w semestrze,
- początki nauczania gry podwójnego staccato, frullata i glissanda – w zależności od stopnia zawansowania ucznia
- utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, np. koncert lub concertino, sonata lub sonatina, temat z wariacjami itd.
- zagadnienia związane z grą kameralną
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Cześć repertuarowa:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Okres II:

- oddech, zadęcie, postawa – swobodne wydobycie dźwięku w całej skali instrumentu, wyrównanie brzmienia (barwy)
- praca nad skalą instrumentu,
- ćwiczenia rozgrywające
- czytanie nut a'vista,
- praca nad intonacją i artykulacją,
- etiudy i ćwiczenia techniczne i melodyczne do 7 w semestrze,
- początki nauczania gry podwójnego staccato, frullata i glissanda – w zależności od stopnia zawansowania ucznia
- utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, itd. koncert lub concertino, sonata lub sonatina, temat z wariacjami itd.
- zagadnienia związane z grą kameralną
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Gamy i pasaże:

Gamy i pasaże durowe i molowe – harmoniczne i melodyczne do 6 znaków przykouchowych, w obrębie skali e-g3 z elementami dostosowanymi do aktualnych możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia.

. Gama chromatyczna w skali e-g3.

Przesłuchanie techniczne:

- Przygotowana gama durowa i molowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Program egzaminu promocyjnego:

Utwór z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa piąta:

Okres I:

- ćwiczenia rozgrywające,
- czytanie nut a'vista,
- studia orkiestrowe,
- rozwijanie umiejętności gry zespołowej,
- etiudy i ćwiczenia techniczne i melodyczne - do 10 etiud o zróżnicowanej problematyce.
- praca nad podwójnym staccatem, frullatem i glissandem
- praca nad budową frazy, interpretacja utworów z różnych epok
- samodzielne opracowanie utworu
- utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, np. koncert, sonata, temat z wariacjami
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Program przesłuchania śródrocznego:

Część techniczna:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Cześć repertuarowa:

Utwórz lub utwory z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Okres II:

- ćwiczenia rozgrywające,
- czytanie nut a'vista,
- studia orkiestrowe,
- rozwijanie umiejętności gry zespołowej,
- etiudy i ćwiczenia techniczne i melodyczne - do 10 etiud o zróżnicowanej problematyce.
- praca nad podwójnym staccatem, frullatem i glissandem
- praca nad budową frazy, interpretacja utworów z różnych epok
- samodzielne opracowanie utworu
- utwory z towarzyszeniem fortepianu – większe formy, np. koncert, sonata, temat z wariacjami
- udział ucznia w popisie klasy lub popisie szkolnym (minimum jeden raz w okresie)

Gamy i pasaże:

Gamy durowe i molowe – harmoniczne i melodyczne do 6 znaków w obrębie skali e-a3 z elementami dostosowanymi do aktualnych możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia. Gama chromatyczna w skali e-g3. Skala cało-tonowa od dźwięków e i f.

Przesłuchanie techniczne:

- Przygotowana gama durowa i mollowa z elementami
- Dwie przygotowane etiudy
- Gra a vista

Program egzaminu promocyjnego:

Utwórz lub utwory z towarzyszeniem fortepianu – utwór lub fragment utworu do realizacji z pamięci dostosowany do indywidualnych możliwości pamięciowych ucznia.

Klasa szósta:

Okres I:

- ćwiczenia rozgrywające,
- interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną i charakterem epoki,
- etiudy techniczne i melodyczne (do10)
- studia orkiestrowe,
- rozwijanie umiejętności gry z akompaniamentem,
- czytanie nut a'vista,
- praca nad podwójnym staccatem, frullatem i glissandem
- przygotowanie programu dyplomowego

Udział w obowiązkowym przesłuchaniu technicznym dla uczniów klas dyplomowych w I okresie:

Program:

- poprawne wykonanie dwóch etiud o zróżnicowanej problematyce technicznej
- prezentacja przygotowanych fragmentów studiów orkiestrowych

Okres II:

- ćwiczenia rozgrywające,
- interpretowanie utworu zgodnie z jego budową formalną i charakterem epoki,
- etiudy techniczne i melodyczne (do10)
- studia orkiestrowe,
- rozwijanie umiejętności gry z akompaniamentem,
- czytanie nut a'vista,
- praca nad podwójnym staccatem, frullatem i glissandem
- dwa utwory cykliczne oraz utwór dowolny
- przygotowanie programu dyplomowego

Gamy i pasaże:

Gamy durowe i molowe – harmoniczne i melodyczne we wszystkich tonacjach w obrębie skali e-a3 z elementami dostosowanymi do możliwości technicznych i artykulacyjnych ucznia. Skala chromatyczna od e-a3. Skale całotonowe od e i f-a3. Transpozycja in C i in A.

Program egzaminu dyplomowego:

- koncert lub concertino
- sonata lub sonatina
- utwór dowolny

Utwór lub wybrana część utworu cyklicznego do realizacji z pamięci .